

Nd 04.05.1950:

Džeń wjesela a radosće za Chelnjansku gmejnu

Je přenjeje meje rano. Slónčko hišće njeje zeschadźało, ale njebo pokazuje so hižo cyle jasne a lubi rjany a woprawdže přijomny nalětni džeń. Hewak pak so hišće ničo njejewi, štož by na to pokazało, zo dyrbyało na tutym dnju něšto wosebiteho być. Škórcy fifola runje tak rjenje kaž hewak a wšo druge je tež tajke kaž smy to zwučeni.

A tola je na tutym dnju něšto wosebiteho: sprěnja je 1. meje, swjedzeń džěławych, kotryž lětsa swjećimy k 60. razej a kiž runje lětsa steji w znamjenju wojowanja Nacionalneje fronty demokratiskeje Němskeje wo jednotu našeje wótciny, wo sprawne měrowe zrěčenje a wo zdźerženje měra docyła, kaž tež wo wotchad wšěch wobsadkow, a zdruha ma Chelnjanska gmejna na tutym dnju swój wulki radostny swjedzeń: mjenujcy 1. meje 1950 poswjeći so jeje nowe zastanišćo, kotrež su sebi za nimale dwě njedźeli sami natwarili. Za nas bě to z přičinu, sebi do Chelna dojeć a při tutym njewšědnym podawku być ze swědkom.

Hdyž wokoło 8 hodź. do Chelna přijěděchmy, tak wita nas nowe zastanišćo hižo w swjedźenskeje drasće. Je rjenje wupyšene a na žerdžach zmahuja serbske, němske, čerwjene a módre chorhoje SNM. Šwarna črjódka ludži je tu hižo zhromadźena a čaka na přijězd a zastaće přenjeho čaha. Ale hišće njeje tak daloko; čah z Budyšina ma hakle něhdže w 9 hodź. přijěć. Tak wobhladamy sebi hišće chwilkku městno, hač njebychmy móhli někajke wosebitosće zapopadnyć. Oho, što to tam na tej wulkej tafli z čornym pismom čitamy! Pod wulkim Cölln (Oberl.) steji woprawdže w serbskej rěči Khelno. To je potajkim přěnja oficialna tafla při železnicy z dwojorěčnym napisom. Wjeselimy so woprawdže, kaž wokoło nas Chelnjenjo, kotrychž mjezwóča zwuraznjuja hordosć nad w krótkim času solidarnje docpěтым džětom. A Chelnjenjo smědža z połnym prawom hordži być. Za 11 dnjow sebi kompletne zastanišćo natwarić, to njeje maličkosć a hustodosć dyrbjachu hišće při njepřihódnyh wjedrje džětać. Ale dokelž tu wšitcy, mužojo a žony, a wosebje žony, woprawdže so gratu přimachu a z cyłej zahoritosću a zasakłosću džělach wosebje poslednje dny, zo bychu swój nadawk, kiž sej jónu předewzachu, tež dopjelnili. A woni docpěchu, štož chcychu, a to nam zaso jónu dopokaza, zo tam, hdžež so wšitcy za wěc zasadza a hdžež wšitcy dobreje wole su, tež naš zaměr docpějemy. Ale wróćo k tafli. Bě to něšto noweho a njezwučeneho. Přemysliwši pak sej prawje, konstatowachmy, zo to samo na sebi ničo dale njeje, zo nawopak dyrbjeli hižo měć po cyłej Łužicy dwojorěčne tafle, hdyž je Serbski zakon tola hižo před wjac hač dwěmaj lětomaj wušoł. Zo tomu tak njeje, je zdžěla tež naša wina, dokelž sej to z trěbnej raznosću nježadachmy. Hdžež so to stanje, tam to tež dže, to nam Chelnjenjo tohorunja pokazachu.

Mjez tym pak bě čas pokročit a naš časnik pokazowaše 8:45 hodź. Z Radworja přibližowaše so dołhi čah z mejskimi demonstrantami, kotřiž chcychu zhromadnje z Chelnjanskej ludnosću swjedzeń 1. meje přewjesć. Na čole čaha jěchachu tři pacholjo z chorhojemi; dale tam widžachmy rjenje z čerstwym zelenym a transparentami wupyšeny wóz Ludoweje uniwersity, kursistow Radworskeje SLU a jeje Chróstowskeje wotbóčki, šulske džěći Radworskeje zakładneje šule, Borančansku a Radworsku SNM a mnohich džěławych z Radworja a wokoliny. Kžkec zahroda bě so mjez tym z ludźimi napjelniła a wšitcy wočakowachmy z napjatosću swjatočny wokomik, hdyž dyrbyeše čah přeni raz w Chelnje zastać, hdžež je tak wjele lět móht rjec ludžom před nosom jězdzić. Haj, tak dołho kaž so železniske kolije wokoło Chelna wija, dyrbjachu Chelnjenjo, chcychu-li z čahom nakupować abo na džěto jěć, najprjódce do Małeho Wjelkowa běžeć. Hižo jako mały hólčec njemóžach nihdy zrozumić, zo tajke něšto docyła dawa, zo čah, kiž nimale přez wjes jědže, tam njezastanje. Džensa wěm, čehodla je tomu tak bylo; dokelž knježerstwa a zarjadnistwa prjedawšich systemow njeběchu ludowe, ale instrumenty knježaceje woršty a tohodla so wo woprawnjene žadanja džěławych čerta starachu. Jenož knježerstwo, kotrež je z luda wušo a kotrež je woprawdže demokratiske, móže a ma a dyrbi měć za tajke žadanja wotewrjene wucho a dyrbi na přeca ludnosće tež reagować.

Nětko je w 9 hodź. a z nazdala slyšimy wrjeskot přibližowaceho so čaha. A nětko tu je. Z njeho wustupi jako přeni železniski direktor Fillinger z Budyšina, kotryž je za twar zastanišća swoje „haj“ dał. Ludžo placaja a so sprawnje raduja; dwaj chóraj zanjesetaj wjesołe pěśnički. Tola čah zaso wotjědže a nětko so přizamkne oficialne poswjećenje zastanišća.

Najpródce rěči předsyda Chelnjanskeho gmejnskeho parlamenta, k. Domška, kotryž rysuje dołholětny bój gmejny wo zastanišćo a njezrozumjenje prjedawšich zarjadow za tajke přeće. Předsyda mejskeho komiteja, k. Kilian, a wjesnjanosta, k. Hanska, wuzběhujetaj wosebje, z kajkej zahoritosću a z kajkim elanom su wšitcy pomhali. Z 3800 dobrowólnymi hodźinami w 11 dnjach su woni plan do skutka stajili. K. wjesnjanosta mytuje tych, kiž su so najaktiwnišo zasadžili. Su to: čezkozbrašeny Arthur Röhl ze 153 hodź., Ilse Röhlowa z 58 hodź., Jurij Buk z 45 hodź., Maks Poik z 42hodź., Waltraud Böttger z 41 hodź. a šuler Rudi Dejka ze 47 hodź. K. Kilian wuznamjeni za njesprócnije sobudžěto w mejskim komiteju Madlenu Rěčkec, Ewu Barbuckec a Gerharda

Vicku. Po mytowanju porěča k. Fillinger, kotryž rjekny, zo njech nowe zastanišćo słuži stajnje serbsko-němskej zwjazanosći a kiž je z tutym přećom zjawnemu wobchadej přepoda. Wokrjesny starosta, dr. Jan Cyž, rjekny w swojej narěči, zo wšo, štož sebi natwarimy, móže so jenož zdźeržeć, hdyž so měr wobchowa. Tohodla je z našej přenjej a najwosebnišej winowatosću, wo měr wojować, zo so nam to, štož sebi džensa natwarimy, nihdy wjace njeby wzało. Wón apelowaše na ludnosć, zo by ze swojim podpismom sebi žadała absolutne zakazanje atomoweje bomby. Po nim řečachu hišće Jan Dejka (CDU), Maks Nyč (DBD), br. Krječmar (Domowina), Ingeborg Šram (DFD), kn. Janakowa za Towaršnosć němsko-sowjetskeho přećelstwa a Bernhard Leiner (SNM). Na kóncu jimaše so k. Janak słowa, kotryž rysowaše historiju 1. meje. 60 lět dołho wojuje džěławy lud wo swoje prawa, kotrež su džensa w Sowjetskim zwjazku, w ludowych demokratijach a w Němskej demokratiskej republice zawěšćene. Wón přiwoła zhromadženym, w Nacionalnej fronće wojować wo to, zo bychu džělačerjo w nawječornej Němskej tež bórze z wuklukanja so wuswobodžili. — Z tym so poswjećenje zastanišća a mejska demonstracija skónčištej.

Zo by tutón dzeń woprawdže był z ludowym swjedženjom, wotmě Chelnjanska młodžina hnydom tež swoje mejemjetanje. Po připołdnišej přestawce zhromadžichu so stari a młodži zaso na nawsy, zo bychu tutón stary serbski natožk woswjećili. Nó, kak so mejemjetanje wotměwa, to wam njetrjebamy dale wopisać. Młodžina přičehnje w porach, reje wokoło meje (kotrež móhće originelniše być), mejski kral a kralowna atd. Po tym wotmě so na Chelnjanskim sportnišću zajimawa žortna kopańca: hraještej mjenujcy mustwo DFD(!) a wubrane mustwo Chelnjanskich staršich „młodžencow“ napřećiwo sebi a hru žony z 3:2 dobychu (sława jim!). Nimo toho hraješe Chelnjanska młodžina přećiwo Křiwo-Boršćanskej młodžinje a doby ze 7:2. Wječor zabawjachu so starša młodži při wjesotej rejce.

Tak wuklinča jedyn dzeń radosće a wjesela za Chelnjanskich kaž tež za nas. Sće swjedzeń džělawych na hódne a dostojne wašnje swjećili a nětko řeka, zaso do džěła. Mnoho nadawkow hišće na nas wšěch čaka, ale zapřehnjemy-li zhromadnje wšě mocy, kaž sće to při twarje zastanišća činili, potom wšo docpějemy, potom lěpši přichod, za kotryž wojujemy, njeje wjace daloko. -la.

Wobdžěłať: P. Kliman